

Briuselis, 2020 09 10
COM(2020) 492 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**Dešimtoji Tarybos direktyvos 91/271/EEB dėl miesto nuotėkų valymo įgyvendinimo
būklės ir įgyvendinimo programų (reikalaujamų pagal 17 straipsnį) ataskaita**

{SWD(2020) 145 final}

Turinys

SANTRAUKA	2
1. POLITINĖS APLINKYBĖS	3
2. ATITIKTIES RODIKLIS ES	3
2.1 Atitikties tendencijos	5
3. ĮGYVENDINIMO PADĖTIS. ATOTRŪKIS NUO NORMOS	6
3.1 Nuotekų surinkimas	6
3.1.1 Individualios sistemos arba kitos atitinkamos sistemos	7
3.2 Antrinis arba biologinis valymas	8
3.3 Valymas pagal griežtesnius reikalavimus arba tretinis valymas	9
3.3.1 Valstybių narių nustatytos jautrios zonos	10
4. NACIONALINĖS ĮGYVENDINIMO PROGRAMOS	12
5. SKATINIMAS UŽTIKRINTI ATITIKTĮ	13
5.1 Finansavimas ir finansų investicijos	13
5.1.1 Finansavimo strategijos	13
5.1.2 ES finansavimas	15
5.2 Teisės aktų vykdymo užtikrinimas	15
6. POVEIKIS VANDENS APLINKAI	15
7. IŠVADOS	16

SANTRAUKA

Miesto nuotekų valymo direktyva (MNVD) yra svarbi Europos Sąjungai (ES) siekiant Europos žaliajame kurse¹ paskelbto nulinės taršos tikslo.

Pagal ją valstybių narių reikalaujama užtikrinti, kad aglomeracijos (miestai, miesteliai, gyvenvietės) tinkamai surinktų ir valytų nuotekas, kurios priešingu atveju užterštų upes, ežerus ir jūras. Taip MNVD atlieka esminį vaidmenį apsaugant žmonių sveikatą ir išlaikant bendrą vandens ekosistemų atsparumą. Be to, ji labai svarbi žiedinei ekonomikai dėl pakartotinio išvalytų nuotekų ir nuotekų dumblo naudojimo, atsinaujinančiosios energijos gamybos ir maisto medžiagų perdirbimo.

Tai 10-oji dviemė MNVD įgyvendinimo valstybėse narėse ir jų investicinių programų ataskaita. Ji apima 2016 m. ir 23 600 aglomeracijų, kuriose dėl žmonių (ir, iš dalies, pramonės) veiklos susidarė 612 milijonų gyventojų ekvivalentų (g. e.) nuotekų. Per pastarąjį dešimtmetį ES pagerėjo miesto nuotekų surinkimas ir valymas: atitikties rodiklis surinkimo srityje – 95 proc., antrinio (biologinio) valymo srityje – 88 proc., o valymo pagal griežtesnius reikalavimus (fosforo ir azoto šalinimas) srityje – 86 proc. Tačiau reikia įdėti dar pastangų, siekiant visiškos atitikties MNVD. Kai kuriose valstybėse narėse atotrūkis nuo normos tebėra didelis – 6,6 milijono g. e. (1 proc.) miesto nuotekų yra nesurenkama, daugiau kaip 37 milijonai g. e. (6 proc.) surinktų miesto nuotekų nėra pakankamai išvaloma, kad atitiktų antrinio valymo standartus, ir beveik 32 milijonai g. e. (8 proc.) nuotekų neatitinka valymo pagal griežtesnius reikalavimus standartų. Tai reiškia, kad ES yra aglomeracijų, kuriose reikia sukurti arba patobulinti infrastruktūrą. Neatitikties atvejais sistemingai pradedamos pažeidimo nagrinėjimo bylos.

Finansai ir planavimas tebėra pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduriama vandens paslaugų sektoriuje. Kaip 2016 m. apskaičiavo visos valstybės narės (tuo metu įskaitant ir Jungtinę Karalystę), bendros investicijos, kurių reikia siekiant užtikrinti atitiktį MNVD, siekia beveik 229 mlrd. EUR. Panašiai, EBPO skaičiuoja, kad 2020–2030 m. ES valstybės ir Jungtinė Karalystė turės papildomai išleisti 253 mlrd. EUR, kad pasiektų atitiktį MNVD ir ją išlaikytų. Paaiškėjo, kad daugelyje valstybių narių dabartinės išlaidos yra per mažos, kad būtų pasiekta ir išlaikyta ilgalaikė atitiktis².

10-osios ataskaitos duomenys buvo naudojami ne tik siekiant išanalizuoti įgyvendinimą, bet ir įvertinti šią direktyvą. MNVD buvo atliktas reglamentavimo kokybės ir rezultatų (REFIT) vertinimas, jo rezultatai paskelbti 2019 m.³ Reaguodama į vertinimo išvadą, Komisija pradėjo poveikio vertinimą, kurį atliekant bus vertinamos politikos galimybės paruošti MNVD ateičiai.

¹ Komisijos komunikatas „Europos žaliasis kursas“ (COM/2019/640), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>.

² EBPO, 2020 m., „Investicijų poreikių ir finansavimo pajėgumų, skirtų su vandeniu susijusioms investicijoms ES valstybėse narėse, vertinimas“, https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

³ MNVD vertinimas (SWD(2019)701), <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>.

1. POLITINĖS APLINKYBĖS

Miesto nuotekų valymo direktyva⁴ (MNVD) yra svarbi ES siekiant Europos žaliajame kurse⁵ paskelbto nulinės taršos tikslo. Pagal Vandens pagrindų direktyvą⁶ MNVD yra viena iš „pagrindinių priemonių“. Ji atlieka svarbų vaidmenį siekiant pagerinti ES vandens telkinių būklę, padidinti ekosistemų atsparumą ir apsaugoti biologinę įvairovę. Atsižvelgiant į reikšmingą uždavinį ne vėliau kaip iki 2027 m. užtikrinti gerą ES vandens telkinių būklę, labai svarbu efektyviai surinkti ir valyti miesto nuotekas. Ši direktyva taip pat svarbi apsaugant žmonių sveikatą, pvz., nuotekų stebėseną padėjo nustatyti COVID-19 prieš pandemiją ir jos metu, taip pat ją vykdančios galima iš anksto įspėti sveikatos institucijas⁷.

Vandens paslaugų sektorius yra svarbus įgyvendinant Europos žaliąjį kursą, nes jis yra būtina priemonė ES tikslams įgyvendinti – siekti neutralaus poveikio klimatui ir panaikinti taršą, kartu užtikrinant tvarų ekonomikos augimą ir sukuriant tvarias darbo vietas. Nuotekų sektorius gali prisidėti prie žiedinės ekonomikos pakartotinai naudojant išvalytas nuotekas ir nuotekų dumblą, gaminant atsinaujinančiąją energiją ir perdurbant maisto medžiagas.

Be to, MNVD yra priemonė siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų, ypač 6-ojo DVT, kuriuo siekiama visiems užtikrinti galimybę gauti vandens ir sanitarines paslaugas⁸. 2,4 milijardo žmonių visame pasaulyje (iš jų maždaug 10 milijonų gyvena ES) neturi galimybės naudotis geresnėmis sanitarinės priemonėmis. ES yra viso pasaulio vandens paslaugų sektoriaus žaliųjų technologijų ir inovatyvių sprendimų šaltinis; 8 iš 15 didžiausių pasaulio vandens bendrovių yra įsikūrusios ES⁹.

2020 m. Komisija, siekdama įvertinti politikos galimybes paruošti MNVD ateičiai, atliko poveikio vertinimą. Jis atliktas reaguojant į MNVD vertinimą, kuris buvo atliktas 2019 m. kartu su Vandens pagrindų direktyvos, ją papildančių direktyvų ir Potvynių direktyvos tinkamumo patikra.

2. ATITIKTIES RODIKLIS ES

Tai 10-oji dvimetė MNVD įgyvendinimo valstybėse narėse ir jų investicinių programų ataskaita.¹⁰ Joje apibendrinamas 2016 m. pateiktų duomenų vertinimas remiantis MNVD 15 ir 17 straipsniuose nurodytais reikalavimais.

⁴ Tarybos Direktyva dėl miesto nuotekų valymo (91/271/EEB), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?qid=1581334912523&uri=CELEX:01991L0271-20140101>.

⁵ Komisijos komunikatas „Europos žaliasis kursas“ (COM/2019/640).

⁶ Vandens pagrindų direktyva (2000/60/EB), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:02000L0060-20141120>.

⁷ <https://ec.europa.eu/jrc/en/science-update/call-notice-feasibility-assessment-eu-wide-wastewater-monitoring-system-sars-cov-2-surveillance>.

⁸ Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai, <http://www.un.org/sustainabledevelopment/water-and-sanitation/> ir <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/clean-water-and-sanitation>.

⁹ MNVD vertinimas (SWD(2019)701).

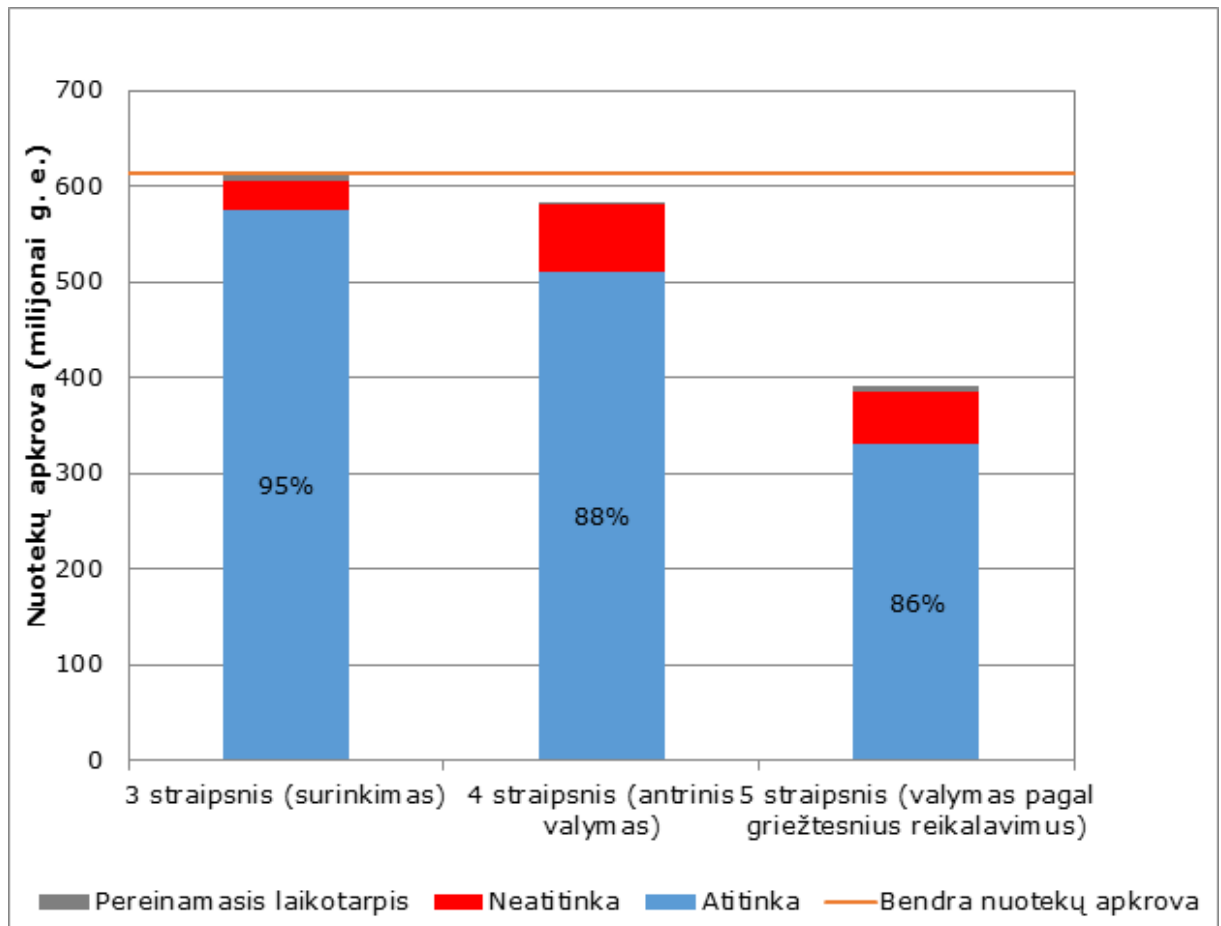
¹⁰ 2016 m. MNVD duomenys apima ir Jungtinės Karalystės duomenis. Dauguma duomenų apie Kroatiją neįtraukiami, nes 2016 m. jai nebuvo taikomi atitikties įpareigojimai.

Pagerėjo miesto nuotekų surinkimas ir valymas, tačiau ES dar nepasiekta visiška atitiktis MNVD.

2016 m. ES pasiekė aukštų atitikties rodiklių:

- 95 proc. surinkimo srityje (naudojant surinkimo sistemas ar kitas atitinkamas sistemas);
- 88 proc. antrinio valymo (biologinio valymo) srityje;
- 86 proc. valymo pagal griežtesnius nei antrinio valymo reikalavimus srityje (dažniausiai pašalinant azotą ir (arba) fosforą aglomeracijose, turinčiose daugiau nei 10 000 g. e., kurios išleidžia nuotekas į jautrias zonas ir jų baseinus).

Kaip matyti iš toliau pateikto paveikslo, ne visos surinktos nuotekos turi būti valomos pagal tą patį standartą ar atitikti 4 ir 5 straipsniuose nustatytus reikalavimus. Reikalaujamas valymo lygmuo priklauso nuo aglomeracijos dydžio ir vandens, į kurį išleidžiamas ištakis, jautrumo.

1 pav. Atitikties 3, 4 ir 5 straipsniams rodiklis ES 2016 m. [aglomeracijų, kurios laikėsi atitinkamo straipsnio, nuotekų apkrovos procentinė dalis]

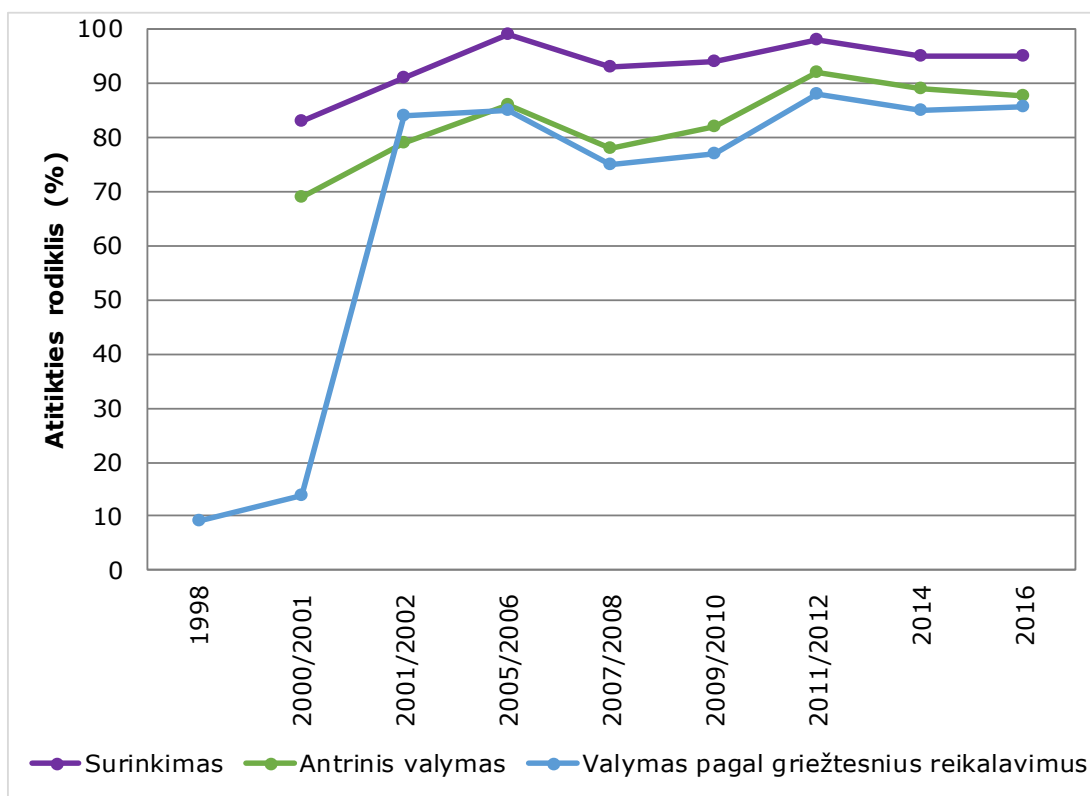
„Pereinamasis laikotarpis“ (pilka spalva) – nuotekoms, kurios susidarė neseniai nustatytoje jautriose zonose, taikomas pereinamasis laikotarpis. Į atitikties 5 straipsniui rodiklį įtraukti valstybių narių, taikančių 5 straipsnio 4 dalį, duomenys.

2016 m. valstybės narės pranešė apie daugiau nei 23 600 aglomeracijų, kurių gyventojų ekvivalentas (g. e.) – 2 000 ir daugiau. Šiose aglomeracijose susidarė **612 milijonų** g. e. nuotekų apkrovos, daugiausia iš buitinių šaltinių, bet įskaitant ir gamybinės nuotekas bei lietaus vandens nuotėkį. Gamybinės nuotekos sudaro nedidelę dalį, tačiau jose gali būti teršalų, kuriuos miesto valymo įrenginiai pašalina ne taip veiksmingai. Palyginti su 2014 m., susidarė 1,5 proc. daugiau nuotekų. Tam, kad esami valymo įrenginiai galėtų susitvarkyti su apkrovos, patenkančios į įrenginį, svyravimais ir patenkinti didesnius poreikius ateityje, jų valymo pajėgumai (783 milijonai g. e.) yra didesni nei šiuo metu susidarančių nuotekų apkrova.

Beveik 90 proc. ES nuotekų apkrovos susidaro aglomeracijose, turinčiose daugiau nei 10 000 g. e.; pusė susidaro dideliuose miestuose (52 proc. iš aglomeracijų, turinčių daugiau nei 100 000 g. e.). Dėl to valstybės narės gali sutelkti savo investicijas į reikalavimų neatitinkančias nuotekų infrastruktūras didesnėse aglomeracijose (turinčiose daugiau nei 10 000 g. e.).

2.1 Atitikties tendencijos

Priėmus MNVD pasiekta didelė pažanga ją įgyvendinant, taip pat atitikties 3, 4 ir 5 straipsniams rodiklių srityje.

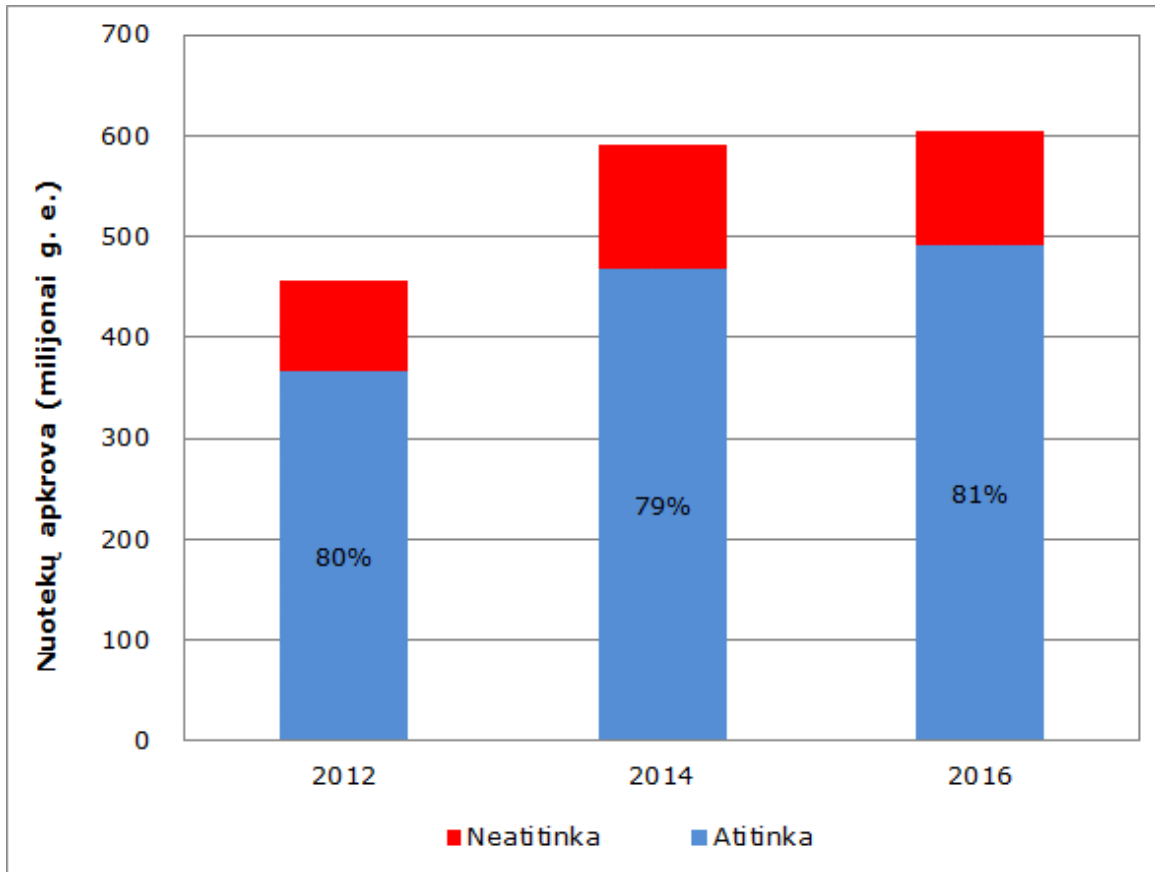

2 pav. Atitikties 3, 4 ir 5 straipsniams rodiklių praeities tendencijos (1998–2016 m.)

Per pastaruosius kelerius metus stabilizavosi atitikties lygis. Nors 2016 m. atitikties 3 straipsniui rodiklis išliko toks pat kaip 2014 m., atitikties 4 straipsniui rodiklis sumažėjo 1 proc., o atitikties 5 straipsniui rodiklis padidėjo 1 proc. 2016 m. duomenimis suteikiama išsamesnė apžvalga nei 2014 m. duomenimis, nes 2016 m. baigėsi kelių valstybių narių (pvz.,

Lenkijos, Slovėnijos ir Vengrijos) galutinis terminas. Taigi apskaičiuojant atitikties rodiklį buvo atsižvelgta į daugiau duomenų.

Atitikties 3, 4 ir 5 straipsniams rodiklio vertės yra sudedamos į vieną skaičių. Bendras ES atitikties rodiklis padidėjo ir 2016 m. jis buvo 81 proc.

3 pav. Atitikties MNVD rodiklis ES, 2012–2016 m. [nuotekų apkrovos aglomeracijose, kurios atitinka standartus atitinkamais metais, procentinė dalis]. *2012 m. stulpelyje pateikiami 2010–2012 m. duomenys.

3 ĮGYVENDINIMO PADĖTIS. ATOTRŪKIS NUO NORMOS

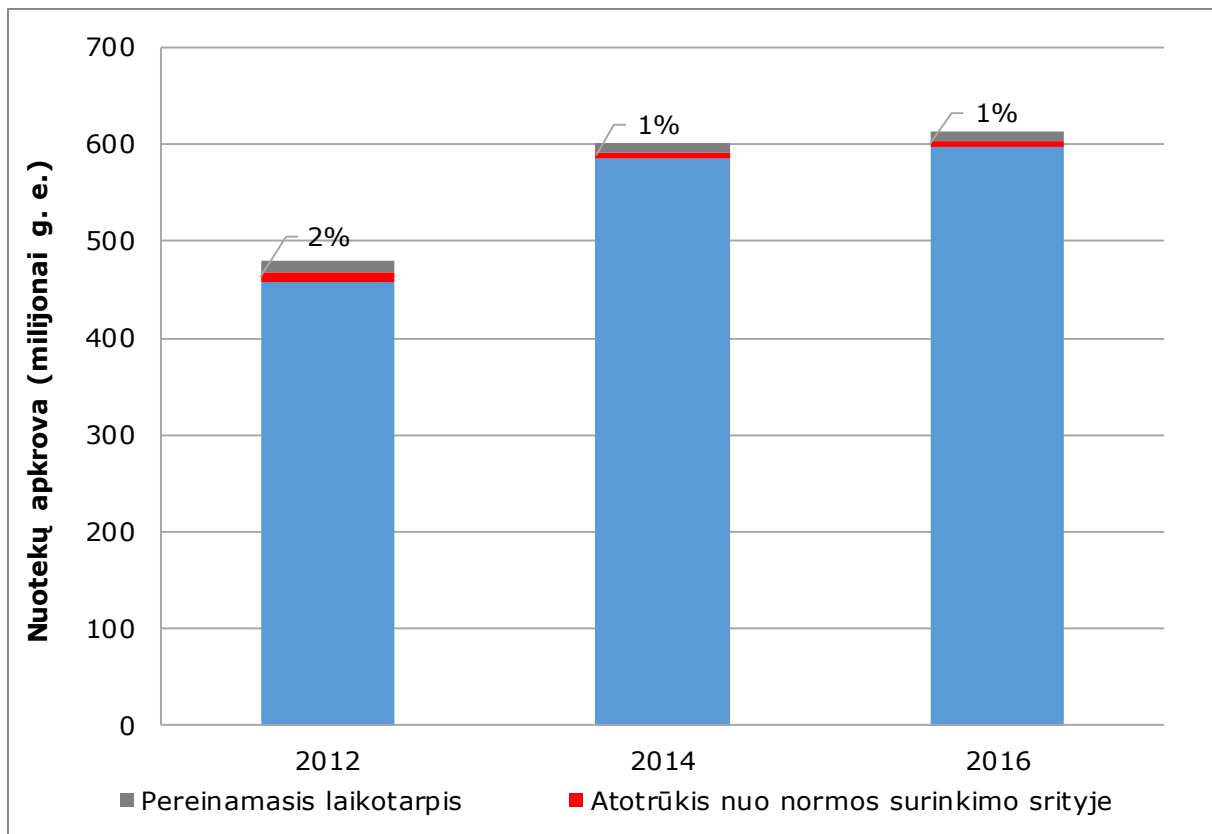
„Atotrūkis nuo normos“ – rodiklis, kuriuo nurodoma, kiek pastangų dar reikia įdėti, siekiant MNVD nustatytų standartų.

3.1 Nuotekų surinkimas

- Vis dar reikia surinkti **1 proc.** nuotekų apkrovos (apytikriai **6,6 milijono** g. e.).

2016 m. ES¹¹ buvo nesurinkta beveik 6 605 000 g. e. nuotekų, kurios susidarė reikalavimus atitinkančiose ir neatitinkančiose aglomeracijose. Iš toliau pateikto paveikslo matyti, kad atotrūkis nuo normos yra gana nedidelis.

¹¹ Valstybės narės ir Jungtinė Karalystė, kuri ataskaitiniu laikotarpiu buvo valstybė narė.

4 pav. Atotrūkis nuo normos nuotekų surinkimo srityje ES, 2012–2016 m. [nuotekų apkrovos visose aglomeracijose procentinė dalis. Ši apkrova atitinkamais metais nepatenkino atitikties kriterijų.]

4 paveikslas neatskleidžia bendro vaizdo, nes apskaičiuojant atotrūkį nuo normos surinkimo srityje nebuvo įtraukta 8 300 000 g. e., nes šiai nuotekų apkrovai buvo taikomi pereinamojo laikotarpio terminai 2016 m.¹²

3.1.1 Individualios sistemos arba kitos atitinkamos sistemos

Tiek iš REFIT vertinimo, tiek iš valstybių narių pagal Vandens pagrindų direktyvą pateiktų duomenų matyti, kad daugelyje vietovių necentralizuotos sanitarinės sistemos (kitos atitinkamos sistemos¹³) daro didelį poveikį vandens telkiniams. Komisija tiria, ar valstybėse narėse, kurios plačiu mastu naudoja šias sistemas, laikomasi šių sistemų naudojimo (registracijos, leidimo, stebėsenos ir patikros) sąlygų¹⁴.

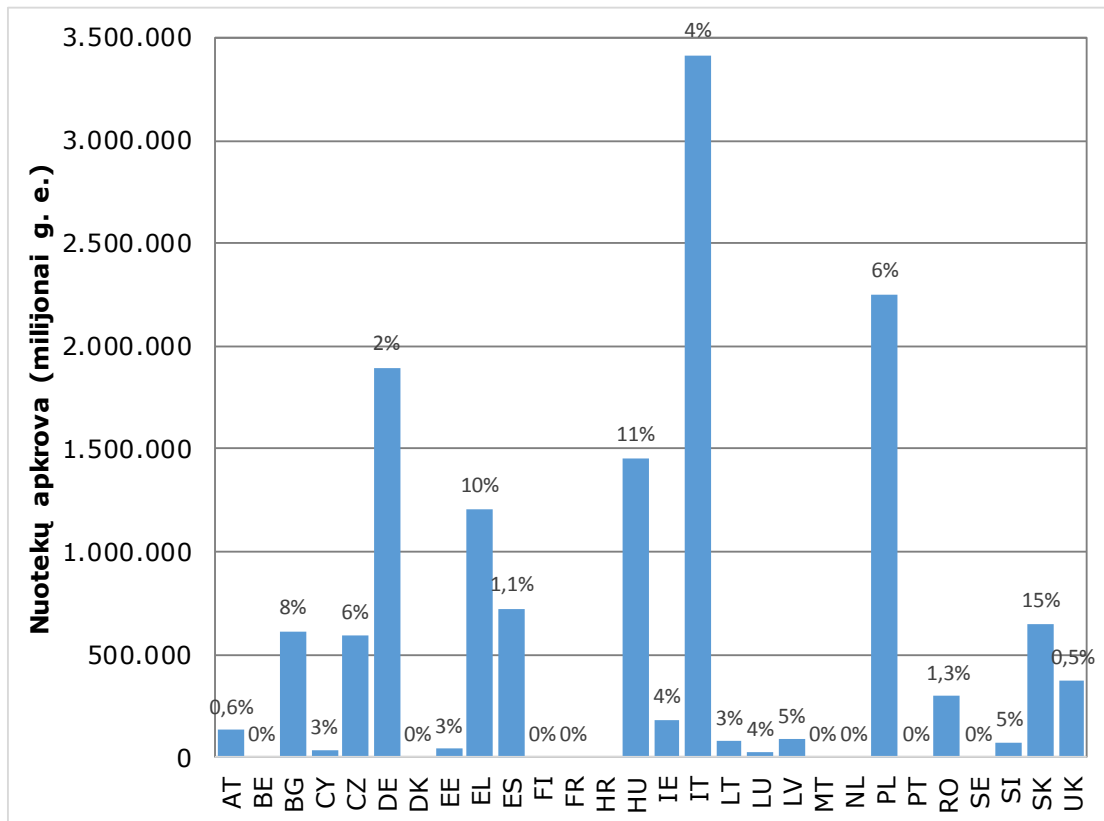
Iš toliau pateikto paveikslo matyti, kurios valstybės narės naudoja kitas atitinkamas sistemas:

¹² Kalbama apie pereinamąjį laikotarpį, taikomą neseniai nustatytoms jautrioms zonoms.

¹³ 3 straipsnis: „Kai [bendrų] nuot[e]kų surinkimo sistemų įrengimas nėra pateisinamas dėl to, kad tokia sistema neduotų naudos aplinkai, arba dėl to, kad ji per daug brangiai kainuotų, yra naudojamos atskiros individualios sistemos arba kitokios atitinkamos sistemos, kurios užtikrina tokį pat aplinkos apsaugos lygį.“

¹⁴ Komisija išsiuntė oficialius raštus valstybėms narėms, kurios plačiu mastu naudoja kitas atitinkamas sistemas, ir pasiteiravo, ar jos nustatė juridinę prievolę prisijungti prie kanalizacijos tinklų, kai tai yra įmanoma.

- Bulgarija, Čekija, Graikija, Latvija, Lenkija, Slovakija, Slovėnija ir Vengrija pranešė, kad daugiau nei 5 proc. nuotekų yra surenkamos ir (arba) valomos naudojant kitas atitinkamas sistemas.
- Graikija, Italija, Lenkija, Vengrija ir Vokietija pranešė, kad apkrova, kurią surenka ir (arba) išvalo kitos atitinkamos sistemos, viršija 1 milijoną g. e.

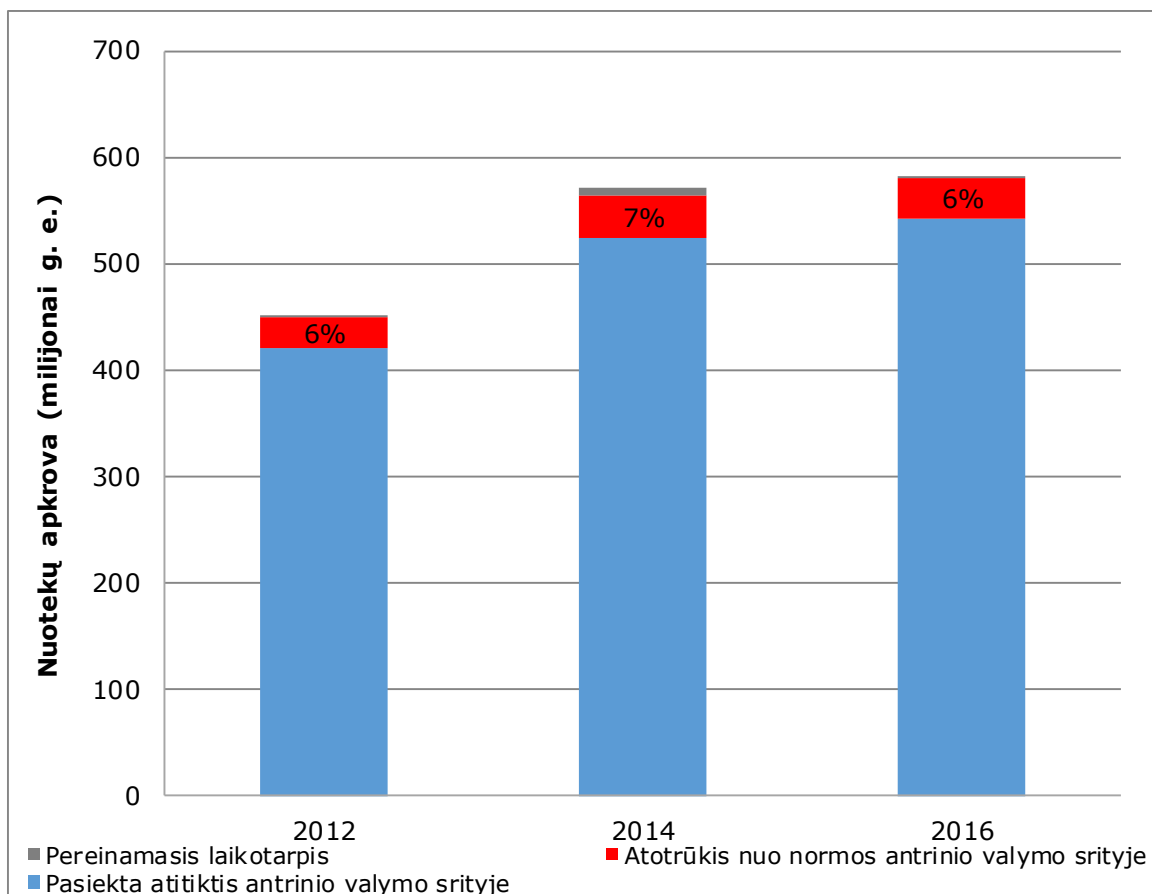
5 pav. Kitų atitinkamų sistemų naudojimas valstybėse narėse 2016 m. [nuotekų apkrova visose aglomeracijose kiekvienoje valstybėje narėje, išreikšta milijonais g. e. ir visų susidariusių nuotekų procentine dalimi]

3.2 Antrinis arba biologinis valymas

- **6 proc.** surinktų nuotekų apkrovos (maždaug **37 milijonai g. e.**) turi būti taikomas antrinis valymas laikantis MNVD reikalavimų.

Valstybės narės turi užtikrinti antrinį valymą¹⁵ visoms aglomeracijoms, turinčioms daugiau nei 10 000 g. e., ir aglomeracijoms, turinčioms daugiau nei 2 000 g. e., kurios išleidžia nuotekas į gelą vandenį ir estuarijas. 2016 m. daugiau nei 37 116 000 g. e. nuotekų, kurias surinko reikalavimus atitinkančios ir jų neatitinkančios aglomeracijos ES, nebuvo taikomas antrinis valymas ir (arba) jos dar neatitiko MNVD nustatytų reikalavimų, taikomų išleidžiamoms nuotekoms.

¹⁵ Antrinis valymas padeda pašalinti kietąją medžiagą (pirminis valymas), nes naudojant bakterijas suskaidomos organinės medžiagos.

6 pav. Atotrūkis nuo normos antrinio valymo srityje ES, 2012–2016 m. [nuotekų apkrovos visose aglomeracijose procentinė dalis. Ši apkrova atitinkamais metais nepatenkino atitikties kriterijų.]

Apskaičiuojant atotrūkio nuo normos rodiklį nebuvo įtraukta 300 000 g. e., nes šiai apkrovai vis dar buvo taikomi pereinamojo laikotarpio terminai 2016 m. Be to, nesurinktos nuotekos nebuvo valomos ir į jas nebuvo atsižvelgta skaičiuojant atotrūkį nuo normos antrinio valymo srityje.

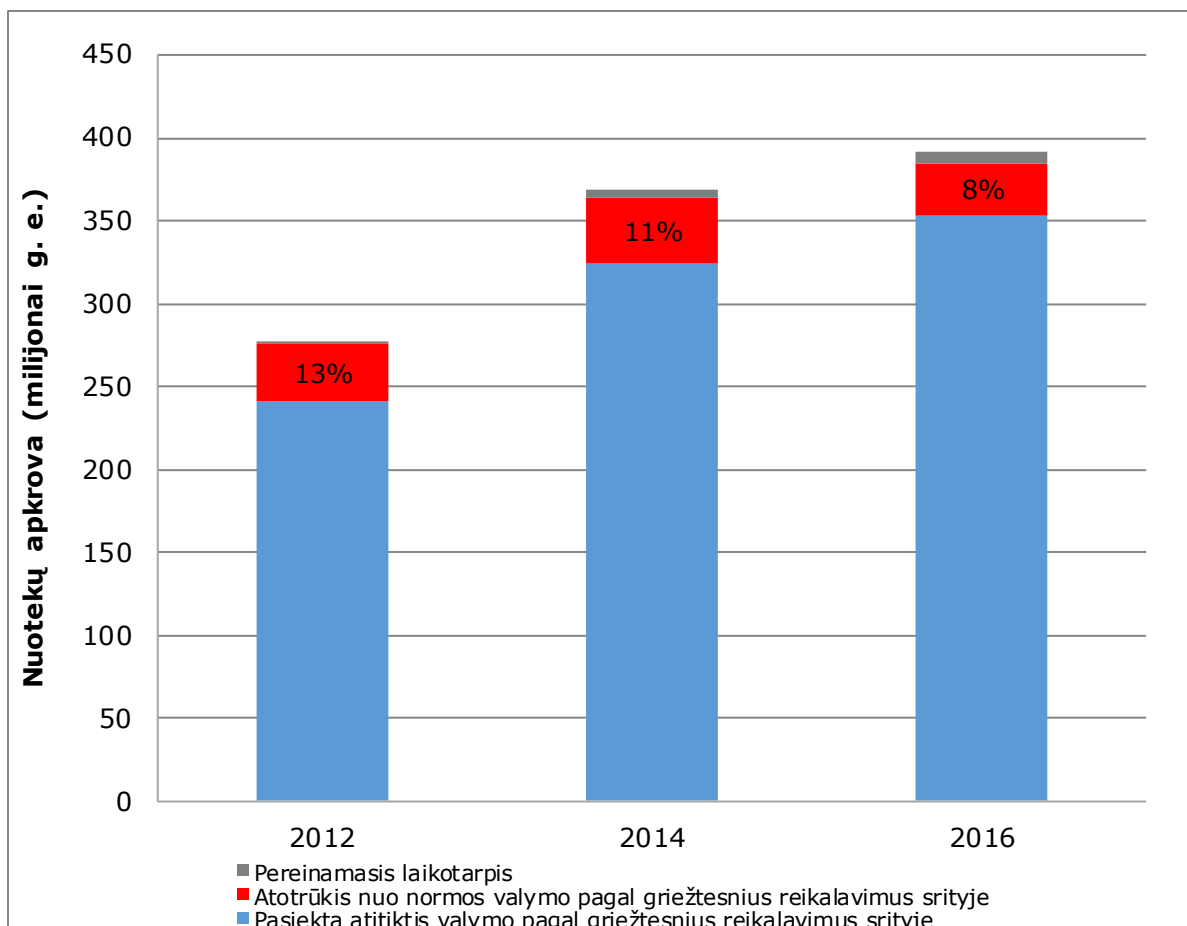
3.3 Valymas pagal griežtesnius reikalavimus arba tretinis valymas

- Pagal MNVD reikalavimus **8 proc.** surinktų nuotekų apkrovos (beveik **32 milijonai g. e.**) turi būti taikomas valymas pagal griežtesnius reikalavimus¹⁶.

Valstybės narės turi bendrai užtikrinti valymą pagal griežtesnius reikalavimus¹⁷ aglomeracijoms, turinčioms daugiau nei 10 000 g. e., kurios išleidžia nuotekas į nustatytas jautrias zonas ir jų baseinus. 2016 m. beveik 31 780 000 g. e. nuotekų apkrovos, kurių surinko visos ES aglomeracijos, nebuvo taikomas valymas pagal griežtesnius reikalavimus ir (arba) jos neatitiko MNVD nustatytų reikalavimų, taikomų išleidžiamoms nuotekoms.

¹⁶ SWD(2019)701 nurodomas 7 proc. atotrūkis nuo normos. Pvz., po Kipro patikslinimo paskelbus SWD(2019)701 vertinimą procentinė dalis padidėjo maždaug 1 proc.

¹⁷ Valymas pagal griežtesnius reikalavimus apima fosforo ar azoto (maisto medžiagų) šalinimą, siekiant apsaugoti vandenį, kuriems gresia eutrofikacija. Taip pat jį atliekant galima dezinfekcija, siekiant apsaugoti maudyklų vandenį ar vėžiagyviams būtiną vandenį.

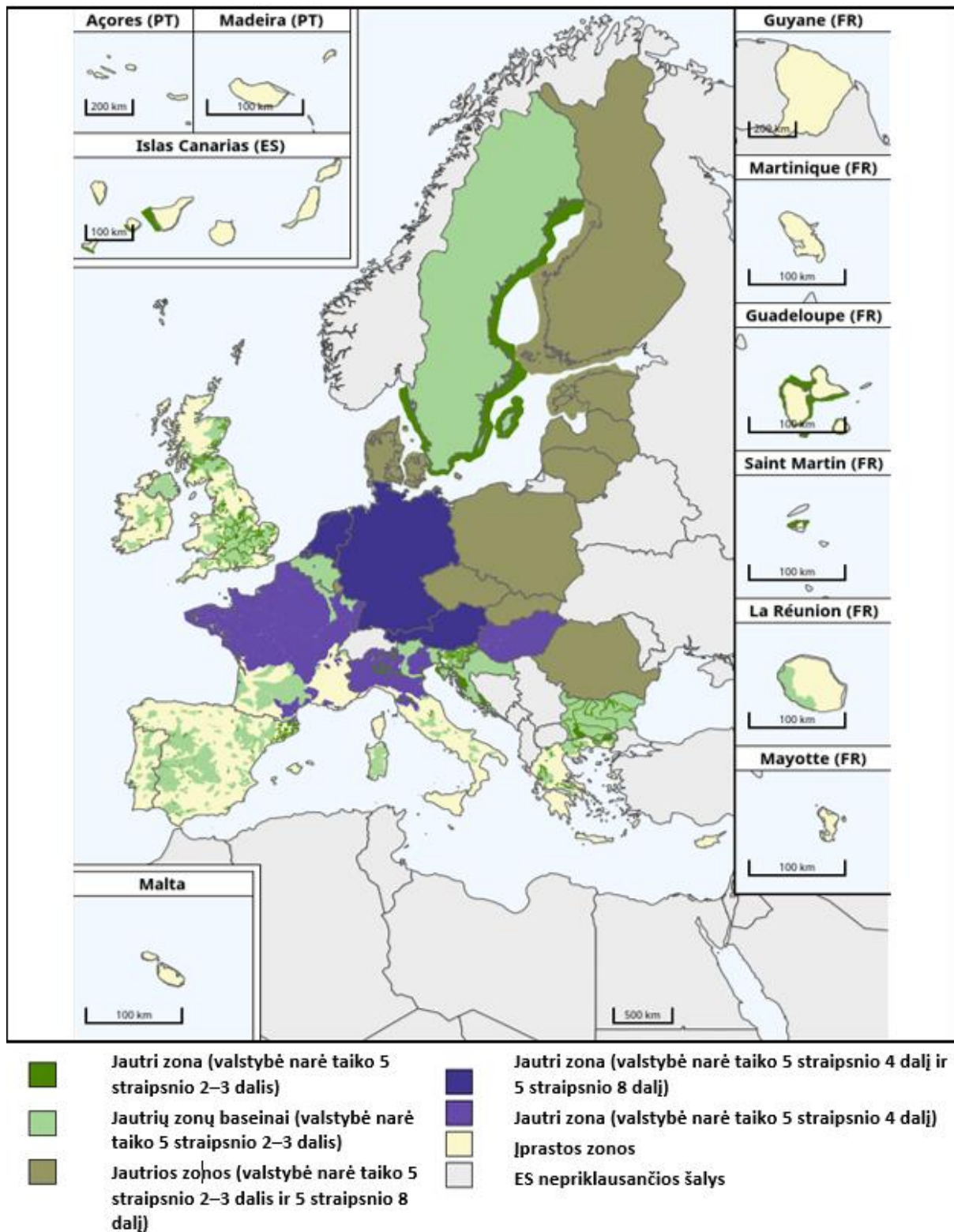

7 pav. Atotrūkis nuo normos valymo pagal griežtesnius reikalavimus srityje ES, 2012–2016 m. [nuotekų apkrovos visose aglomeracijose procentinė dalis. Ši apkrova atitinkamais metais nepatenkino atitikties kriterijų.]

Atotrūkio nuo normos rodiklis neatskleidžia bendro vaizdo, nes beveik 6 300 000 g. e. nebuvo įtraukta į skaičiavimus, nes jiems vis dar buvo taikomi pereinamojo laikotarpio terminai. Be to, nesurinktos nuotekos nebuvo valomos ir į jas nebuvo atsižvelgta skaičiuojant atotrūkį nuo normos valymo pagal griežtesnius reikalavimus srityje.

3.3.1 Valstybių narių nustatytos jautrios zonos

Ketvirtadalyje ES teritorijos (24 proc.) nereikalaujama atlikti valymo pagal griežtesnius reikalavimus. Tai, ar reikia atlikti valymą pagal griežtesnius reikalavimus (t. y. ar zona yra jautri), nustatoma nacionaliniu lygmeniu. MNVD nustatyta, kad reikiamas valymo lygis priklauso nuo vandens telkinio, į kurį išleidžiamos nuotekos, jautrumo. Kaip matyti iš toliau pateikto žemėlapiu, kai kurios šalys nustato, kad visa jų teritorija yra jautri (žalia, mėlyna ir violetinė), o kitos nustatė tik kelias jautrias zonas (žemėlapyje parodytos žalios dėmės geltonose vietose).

8 pav. Jautrių zonų ir jautrių zonų baseinų ES 2016 m. apžvalga.

5 straipsnio 2–3 dalys: valymas pagal griežtesnius reikalavimus aglomeracijose, turinčiose daugiau nei 10 000 g. e.

5 straipsnio 4 dalis: azoto ir fosforo kiekio sumažinimas 75 proc.

5 straipsnio 8 dalis: valymas pagal griežtesnius reikalavimus taikomas visoje šalyje

4 NACIONALINĖS ĮGYVENDINIMO PROGRAMOS

Šiame skirsnyje apibendrinama pagal MNVD 17 straipsnį valstybių narių pateikta informacija apie numatomas investicines sąnaudas siekiant atitiktis MNVD ir numatomas investicines sąnaudas įrengiant ir atnaujinant nuotekų surinkimo ir valymo infrastruktūrą.

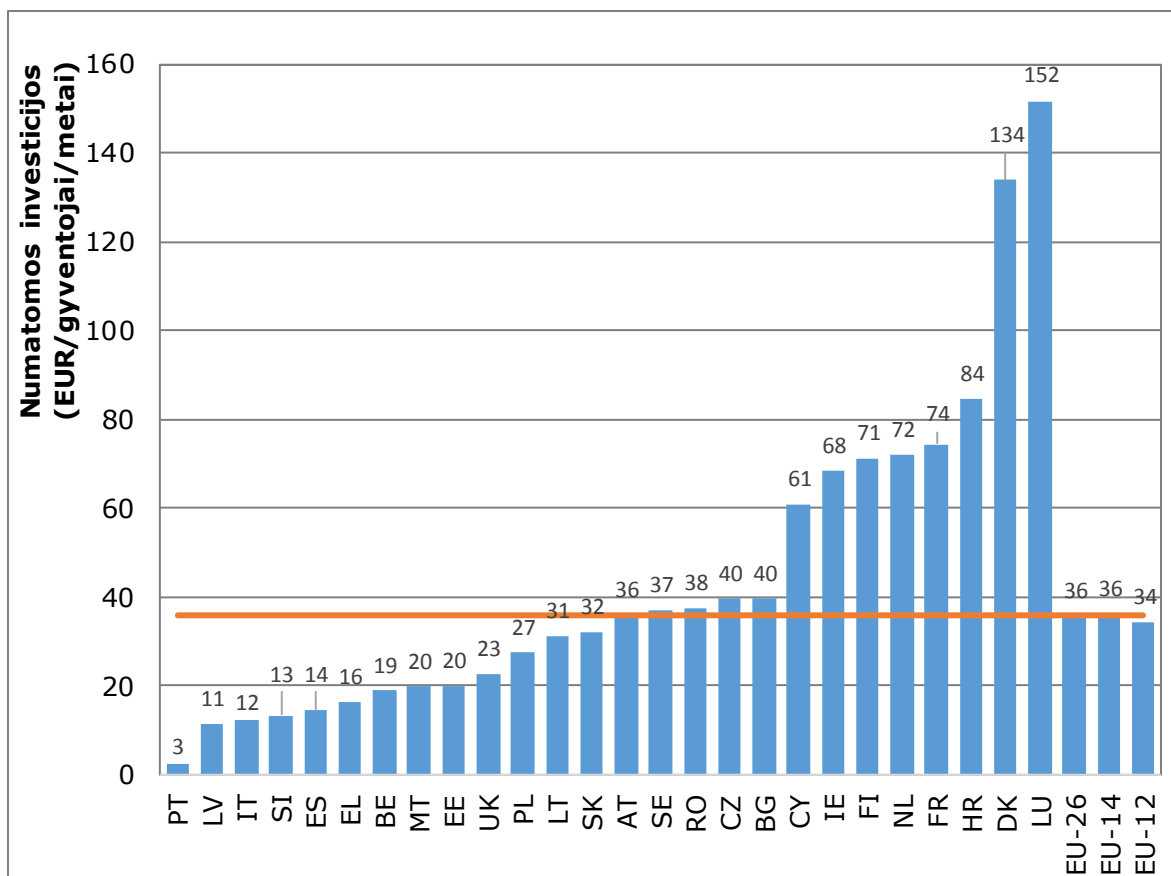
Kaip apskaičiavo nacionalinės institucijos¹⁸ ir kaip nurodyta jų nacionaliniuose planuose, bendrų investicijų poreikiai siekiant užtikrinti atitiktį MNVD sudaro beveik **229 mlrd. EUR**. Jos skirtos darbams, susijusiems su valymo įrenginiais (numatoma daugiau nei 166 mlrd. EUR) ir rinkimo sistemomis (numatoma beveik 63 mlrd. EUR). Atlikdama palyginimą EBPO skaičiuoja, kad ES šalys 2020–2030 m. turės papildomai išleisti 253 mlrd. EUR, kad pasiektų visišką atitiktį MNVD ir ją išlaikytų¹⁹.

Iš esmės investicijų poreikiai apima tik reikalavimų neatitinkančias aglomeracijas ir juos vertinant neatsižvelgiama nei į veiklos sąnaudas, nei į geros infrastruktūros būklės išlaikymo sąnaudas siekiant išlaikyti atitiktį MNVD. Metai, kuriems taikoma ši prognozė, kiekvienoje šalyje skiriasi.

Priešingai nei pirmiau aprašyti investicijų poreikiai, numatomos investicinės sąnaudos iš esmės yra ateities investicijų įvertis ir į jį įeina numatomos geros infrastruktūros būklės išlaikymo sąnaudos, tam, kad ji išlaikytų atitiktį. Metai, kuriems taikoma ši prognozė, kiekvienoje šalyje skiriasi. Iš 7 paveikslo matyti, kad tik dvi šalys tikisi investuoti daugiau nei 100 EUR vienam gyventojui per metus. Dauguma šalių praneša, kad tikisi investuoti mažiau nei 40 EUR vienam gyventojui per metus. Reikėtų apdairiai vertinti 7 paveikslą, nes ne visos valstybės narės į ataskaitas pagal 17 straipsnį įtraukia visas investicijas ir priežiūros sąnaudas. Be to, laikotarpis, dėl kurio pranešamos prognozės, kiekvienoje šalyje skiriasi: Belgija pranešė apie 2009–2017 m., o Čekijos ataskaita apima 2016–2017 m. Šalies dydis taip pat gali daryti įtaką 7 paveiksle pateiktiems duomenims: Liuksemburgo investicijos jame atrodo didžiausios, bet tai gali būti dėl vienos didelės planuojamos investicijos mažoje šalyje.

¹⁸ 27 valstybės narės ir Jungtinė Karalystė, kuri ataskaitiniu laikotarpiu buvo valstybė narė.

¹⁹ EBPO, „Investicijų poreikių ir finansavimo pajėgumų, skirtų su vandeniu susijusioms investicijoms ES valstybėse narėse, vertinimas“, https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

9 pav. Valstybių narių įgyvendinimo programos – numatomos investicijų sąnaudos vienam gyventojui per metus, skirtos nuotekų rinkimo sistemoms ir valymo įrenginiams įrengti ir atnaujinti, [EUR / gyventojai / metai]

Pastaba. Vengrija ir Vokietija nepateikė jokių duomenų dėl numatomų investicijų.
Per grafišką einanti oranžinė linija – vidutinės numatomos investicinės sąnaudos per metus ES.

5 SKATINIMAS UŽTIKRINTI ATITIKTĮ

5.1 Finansavimas ir finansų investicijos

Komisija pradėjo vykdyti kelias iniciatyvas, kad paremtų veiksmus siekiant visiškos atitikties MNVD. Jos apima iniciatyvas, kuriomis siekiama pagerinti investicijų planavimą (pvz., EBPO tyrimas, kuriame pateikiami palyginami finansavimo strategijų ir investicijų poreikių duomenys) ir ES sanglaudos politikos finansavimą (siūloma 2021–2027 m. sanglaudos politika glaudžiai susijusi su investicijų planavimu, skirtu darniam vandens valdymui).

5.1.1 Finansavimo strategijos

EBPO parengė rekomendacijas, kaip kovoti su finansiniais sunkumais valstybėse narėse, kurios turi ribotus finansavimo pajėgumus ir didelį investicijų poreikį. Rekomenduojama geriau išnaudoti turimą turtą ir finansinius išteklius, sumažinti investicijų poreikį ir pasinaudoti papildomais finansavimo šaltiniais²⁰.

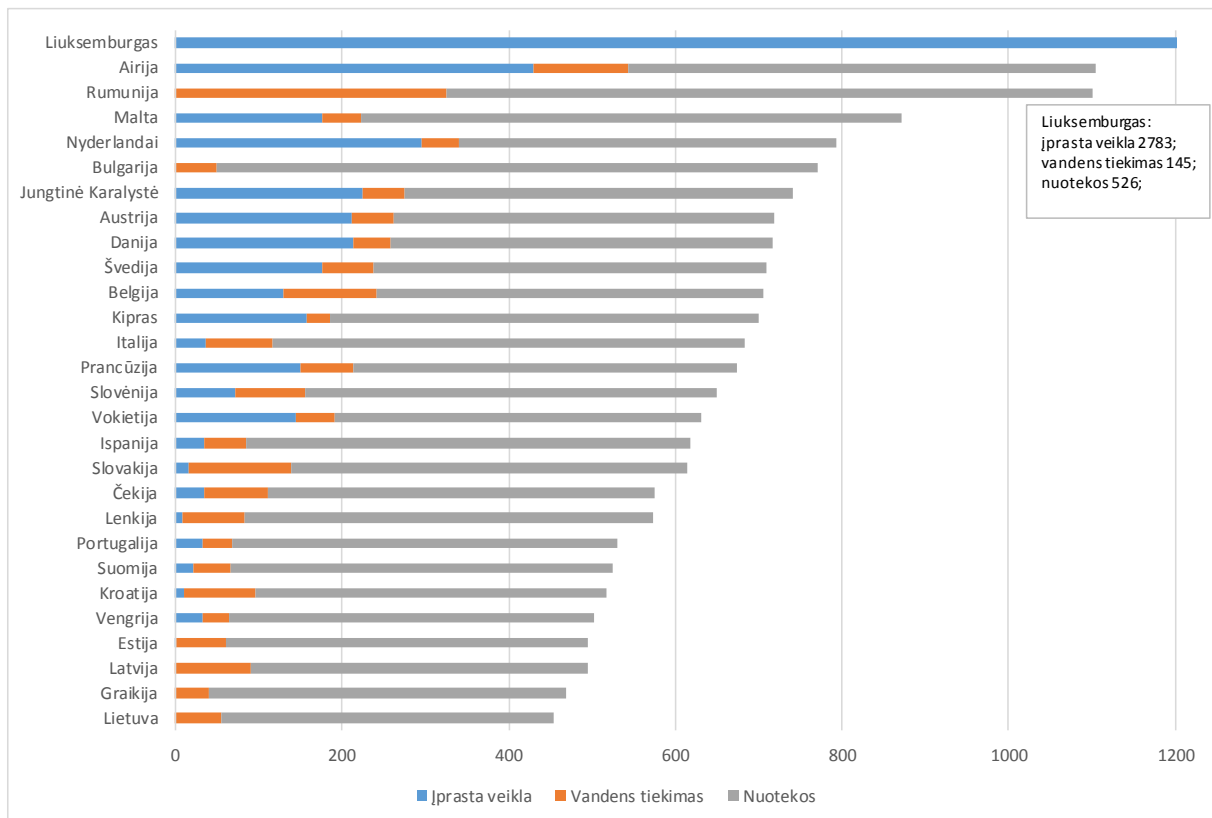
²⁰ EBPO tyrimo „Investicijų poreikių ir finansavimo pajėgumų, skirtų su vandeniu susijusioms investicijoms ES valstybėse narėse, vertinimas“ 5 skyrius, https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/economics/OECD_study_en.htm.

EBPO numatė, kiek investicijų iš viso reikia, kad būtų pasiekta atitiktis MNVD. Toliau pateikiama lyginamoji apžvalga, kurioje pristatomos bendros papildomos išlaidos iki 2030 m., skirtos vandentiekai ir higienai vienam gyventojui, ir į ją įtraukti trys scenarijai:

- įprastinės veiklos scenarijus (kurį lemia urbanizacija),
- atitiktis Geriamojo vandens direktyvai ir Miesto nuotekų valdymo direktyvai (MNVD) ir
- efektyvumas (tiekiamo vandens nutekėjimo sumažinimas).

Investicija, kurios reikiant siekiant, kad 27 valstybės narės ir Jungtinė Karalystė visiškai atitiktų MNVD, papildomai bendrai sudaro 253 mlrd. EUR 2020–2030 m.

Įprastinės veiklos scenarijus + atitiktis + efektyvumas (EUR)

Šaltinis: EBPO analizė, grindžiama Europos Komisijos ir Eurostato duomenimis.

Scenarijų paaiškinimas

- Įprastinės veiklos scenarijumi parodoma, kiek turėtų būti išleidžiama iki 2030 m. esant gyventojų prieaugiui.
- Vandentiekos scenarijumi parodoma, kiek turėtų būti išleidžiama iki 2030 m. siekiant patenkinti Geriamojo vandens direktyvos naujos redakcijos reikalavimus.
- Nuotekų scenarijumi parodoma, kiek turėtų būti išleidžiama iki 2030 m. siekiant patenkinti MNVD reikalavimus.

10 pav. Papildomos išlaidos vienam gyventojui, skirtos nuotekų ir geriamojo vandens sistemoms iki 2030 m. [EUR / gyventojai]. Šaltinis: EBPO (2020 m.)

Iš 9 paveikslo matyti, kad investicijos į nuotekų infrastruktūrą siekiant atitikties MNVD sudaro didžiausią bendrų papildomų išlaidų dalį. Papildomos išlaidos vienam gyventojui gali būti nuo 500 EUR iki 1 000 EUR vandentiekai ir higienai.

Apibendrinant, paaiškėjo, kad **dabartinės išlaidos daugelyje valstybių narių yra per mažos siekiant atitiktis ir norint ją išlaikyti ilguoju laikotarpiu.**

5.1.2 ES finansavimas

Europos fondai, ypač Europos regioninės plėtros fondas ir Sanglaudos fondas, atlieka svarbų vaidmenį plėtojant nuotekų infrastruktūrą, kai valstybės narės neturi pakankamai priemonių investuoti į savo nuotekų sektorių. 2014–2020 m. valstybės narės vandentvarkai paskyrė 15,4 mlrd. EUR iš sanglaudos politikos fondų. Didžiausia planuojamo biudžeto dalis (apie 10,8 mlrd. EUR) skiriama nuotekų valymui, įskaitant įrenginių ir kanalizacijos tinklų kūrimą bei atnaujinimą, taip pat lėšų skirta dumblo tvarkymui²¹. Tikimasi, kad 2014–2020 m. valstybėse narėse įrengtų naujų arba atnaujintų nuotekų valymo įrenginių pajėgumas patenkins 17,7 mln. žmonių poreikius²². Ši parama padeda sutelkti papildomų nacionalinių ir privačių lėšų, be to, ją papildo finansavimas iš kitų ES finansavimo šaltinių, kaip antai programų LIFE ir „Horizontas 2020“. Iš viso 2014–2018 m. pagal programas „Horizontas 2020“ ir LIFE skirta daugiau nei 300 mln. EUR ir jų lėšomis buvo bendrai finansuojama daugiau nei 70 mokslinių tyrimų ir inovacijų projektų, susijusių su nuotekomis.²³

2021–2027 m. sanglaudos politikos fondų srityje Komisija pasiūlė, kad nacionaliniai investicijų planai būtų išankstinė finansavimo sąlyga, siekiant užtikrinti, kad ištekliai būtų naudojami efektyviausiu būdu.

5.2 Teisės aktų vykdymo užtikrinimas

Daugumai reikalavimų neatitinkančių aglomeracijų, nurodytų įgyvendinimo ataskaitose, taikomos pažeidimo nagrinėjimo bylos. Komisija sistemiškai stebi atvejus, kuriais MNVD buvo prastai arba neteisingai taikoma. Šalių, kurios įstojo į ES 2004 m. arba vėliau, bylos pradėtos nagrinėti 2016–2018 m. ir dabar yra nagrinėjamos – kai kurios valstybės narės (Latvija ir Lietuva) greitai pasieks atitiktį – ir viena byla (Kipro) nagrinėjama Teisingumo Teisme. Bylos, susijusios su 2014 ir 2015 m. pasibaigusiais terminais, taip pat bus pradėtos nagrinėti. Taip pat Teisingumo Teismą pasiekė senesnės bylos, kad būtų priimtas antras sprendimas. Teismas paskelbė šešis sprendimus, trimis iš jų valstybėms narėms skiriamos baudos ir piniginės nuobaudos²⁴ iki 25 mln. EUR (kaip fiksuotoji suma) ir maždaug 30 mln. EUR kaip kas šešis mėnesius mokama bauda.

6 POVEIKIS VANDENS APLINKAI

MNVD atlieka svarbų vaidmenį išlaikant bendrą vandens ekosistemų atsparumą ir padeda apsaugoti jų biologinę įvairovę – tai būtina siekiant Vandens pagrindų direktyvos tikslų. Per pastaruosius 30 metų įgyvendinant MNVD padaryta pažanga buvo labai svarbi gerinant upių,

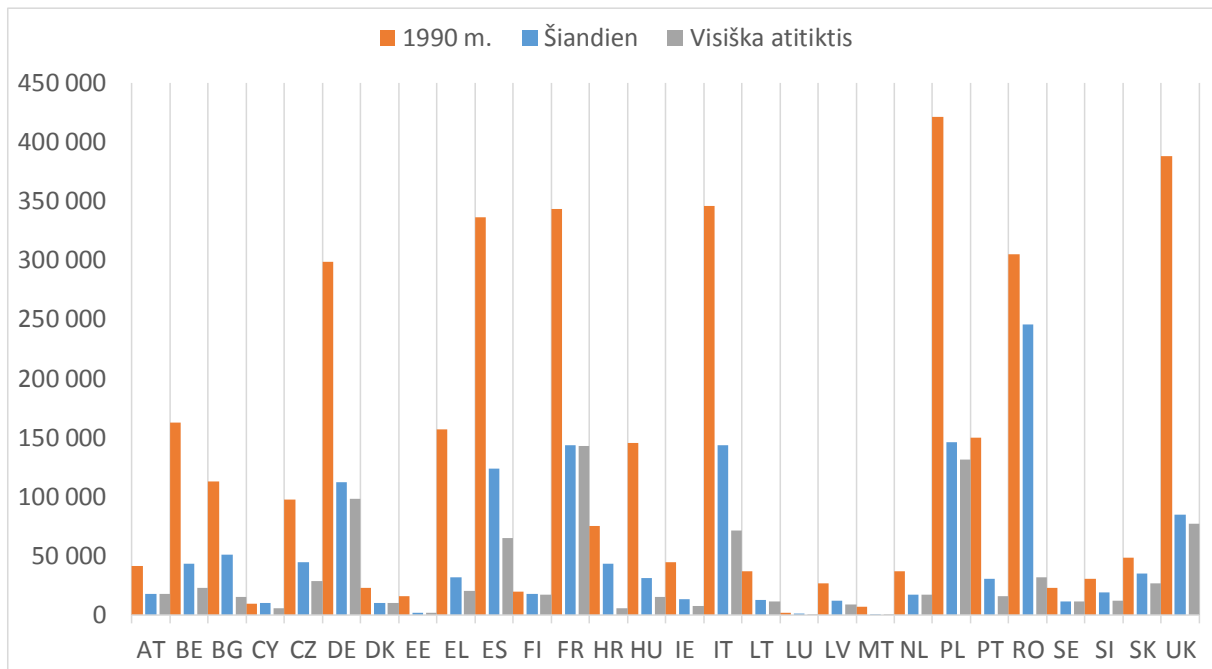
²¹ Europos struktūriniai ir investicijų fondai, <https://cohesiondata.ec.europa.eu/EU-Level/ESIF-Categorisation-Intervention-Fields-with-filte/8m22-gy44> ir https://ec.europa.eu/regional_policy/lt/policy/what/key-achievements/.

²² Europos struktūriniai ir investicijų fondai, bendri rodikliai, 2014–2020 m., <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/4ij4-23vs>.

²³ EASME vidaus duomenys, pateikti 2019 m. ENV.C.2.

²⁴ C-205/17 (2018 7 25) Komisija / Ispanija, C-251/17 (2018 5 31) Komisija / Italija, C-328/16 (2018 2 22) Komisija / Graikija.

ežerų ir jūrų kokybę. Pavyzdžiui, toliau pateiktame paveiksle pavaizduotas apkrovos, pasiekiančios vandens telkinius, sumažėjimas, kurį galima priskirti prie MNVD įgyvendinimo²⁵.

11 pav. Sumažėjusi BDS apkrova (tonos / metai) išvalytose nuotekose.

7 IŠVADOS

Šioje ataskaitoje Komisija daro išvadą, kad nuotekų surinkimas ir valymas ES pagerėjo. Siekiant Vandens pagrindų direktyvos tikslų, labai svarbu nuotekas surinkti ir valyti laikantis MNVD.

Tačiau siekiant visiškos atitikties MNVD reikia įdėti dar pastangų. Įgyvendinant šią direktyvą reikia, kad valstybės narės nuolat laikytųsi savo įsipareigojimų ir gerintų savo investicijų planavimą, įskaitant į ateitį nukreiptus nuotekų infrastruktūros atnaujinimo planus. Komisija, siekdama padėti valstybėms narėms siekiant atitikties, pradėjo įgyvendinti kelias iniciatyvas.

Finansai ir planavimas tebėra pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduriama vandens paslaugų sektoriuje. Paaiškėjo, kad daugelyje valstybių narių dabartinės investicijos yra per mažos, kad būtų pasiekta ir išlaikyta ilgalaikė atitiktis.

Komisija atliko MNVD vertinimą²⁶ ir dabar atlieka poveikio vertinimą, kad įvertintų politikos galimybes paruošti MNVD ateičiai.

²⁵ MNVD vertinimas (SWD(2019)701), <https://ec.europa.eu/environment/water/water-urbanwaste/pdf/UWWTD%20Evaluation%20SWD%20448-701%20web.pdf>.

²⁶ Įskaitant Europos ekonomikos gaivinimo planą, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe_lt.